

Блик П.П. **Загальні питання аксіологічної оцінки адміністративного права** //Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у ХХІ столітті» 29-30 січня 2016 р. м. Запоріжжя. — Запоріжжя: ЗНУ, 2016. — 176 с. — С.88-92. (Сертифікат учасника)

Питання визначення соціальної цінності адміністративного права прямо чи побіжно висвітлені в роботах провідних вчених, серед яких В.Б.Авер'янов, С.С.Алексєєв, А.П.Альохін, О.Ф.Андрійко, Г.В.Атаманчук, Д.М.Бахрах, Л.Р.Біла, Ю.П.Битяк, А.С.Васильєв, В.М.Гарашук, І.П.Голосніченко, С.Т.Гончарук, А.І.Єлістратов, С.В.Ківалов, Ю.М.Козлов, Т.О.Коломоєць, В.К.Колпаков, Є.В.Курінний, В.Я.Малиновський, А.Ф.Мельник, О.І.Миколенко, Д.М.Овсянко, С.В.Петков, Ю.М.Старилов, С.Г.Стеценко, Ю.О.Тихомиров, Ю.С.Шемшученко та ін. В роботах зазначених авторів загальним стосовно соціальної цінності адміністративного права є наступне.

Адміністративне право є однією з найрельєфніших галузей публічного права України. За допомогою засобів адміністративного права (норми, відносини, законодавство, компетенція суб'єктів, способи реалізації норм) здійснюється зовнішнє вираження і юридичне оформлення публічного інтересу в управлінні. Публічний інтерес — це інтерес соціальної спільності, що визнаний, задоволений державою. Визнання публічності інтересу здійснюється шляхом його правового (юридичного) забезпечення (фіксації в нормах і встановленні механізму реалізації). Визнання інтересів публічними є умовою та гарантією існування й розвитку відповідних спільностей. Визнання публічними управлінських інтересів перетворює їхніх носіїв на суб'єктів публічного управління (державного чи громадського). Визнання публічними саме управлінських інтересів — це соціальне призначення адміністративного права.

Адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського права, нормами якого регулюються суспільні відносини, що складаються здебільшого у сфері державного управління в процесі здійснення виконавчої влади. Адміністративне право — це галузь права (сукупність правових норм), що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави

суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконавчої і розпорядчої діяльності органів виконавчої влади, внутрішньоорганізаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридичне владних повноважень. Адміністративне право — це галузь права, засобами якої (норми, відносини, законодавство, методи, форми, компетенція суб'єктів, способи реалізації норм) формуються публічно-управлінські відносини, а також організується і забезпечується публічно-управлінська діяльність. Адміністративне право — найбільш об'ємна, мобільна, нестабільна й одна з найскладніших юридичних галузей. Водночас не існує такої галузі державного чи громадського життя, яка б не регулювалася адміністративним правом - його норми регулюють діяльність структур виконавчої влади, місцевого самоврядування, державних і недержавних підприємств, установ, організацій, їхній вплив постійно відчують на собі конкретні люди. Людину в процесі її життєдіяльності оточує величезна кількість загальнообов'язкових правил, які регулюють поведінку її в громадських місцях, установах, на транспорті та ін. Службові відносини, відносини між громадянами та органами держави, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями будуються відповідно до адміністративно-правових приписів. Норми адміністративного права охороняють відносини, що складаються під впливом цивільної, трудової, сімейної й інших галузей права.

Адміністративне право є однією з провідних галузей у правовій системі України, а також складним соціально-юридичним утворенням, в якому відображаються матеріальні, ідеологічні, моральні та інші відносини, що існують у суспільстві. Воно, насамперед, покликане відстоювати державні інтереси і є необхідним інструментом у справі демократичних перетворень. Необхідність такої галузі права зумовлена потребами регулювання процесів і відносин, які складаються в суспільстві. За допомогою адміністративного права, а точніше — адміністративно-правових норм, держава впливає на

суспільні відносини і перетворює їх на відносини державно-управлінські або на адміністративно-правові.

В нових умовах – під час побудови справді демократичної правової соціальної держави – особлива роль відводиться оновленню характеру відносин на осі «людина» - «держава», яке полягає в становленні так званої «службової» ролі держави та всіх її органів і посадових осіб стосовно людини як вищої соціальної цінності. Великого значення набуває необхідність впровадження в практику публічно-сервісної складової діяльності апарату державного управління/публічного адміністрування. Звісно, в таких процесах чимала роль, а то й взагалі – провідна, належить правовому регулюванню вказаних процесів. Основу такого правового регулювання становить масив адміністративно-правових норм, як провідної галузі правового регулювання державного управління та врядування. Це вимагає належних змін в адміністративному праві, що в свою чергу прямо залежить від правильного розуміння соціального значення та ролі адміністративного права в суспільстві та державі.

Як визначено в дослідженнях філософського напрямку, система цінностей і ставлення до них визначає суспільний розвиток на основі активізації фактору людини. Виступаючи в якості інструмента соціального регулювання, вони являються тією проміжною ланкою, яка пов'язує поведінку людини з її важливими соціальними інструментами, ідеалами, інтересами і вимогами. Цінності виконують складні і різнобічні регулятивні функції по відношенню до суспільства і особистості. Ця проблема виступає найважливішою частиною програми регулювання і управління в суспільстві на етапі його оновлення. Проблема цінностей - це одвічна проблема, котра існує відтоді, відколи з'явилась людина[1, с.184-185]. Теорія цінностей (аксіологія) в сучасних умовах широко застосовується у сфері права, в сфері спеціальних юридичних досліджень через неабиякий потенціал, яким володіє ця теорія з огляду на можливість вдосконалення чинного законодавства. Аксіологія права – нова, на думку С.С. Алексєєва, - духовно- інтелектуальна форма висвітлення права. Як специфічна сфера соціально-філософського знання, аксіологія права

покликана пояснювати сутність права, його ціннісний зміст і призначення для суспільства загалом і окремої особистості, інтерпретувати право з позицій вищих цінностей і змісту людського життя, а також досліджувати певні ідеальні сутності (цінності) з позицій оптимальних вимог соціальної реальності, які є першоосновою права та його метою [2, с.89-91]. Право, на думку деяких дослідників, у своєму аксіологічному вимірі виступає як чітко визначена форма правових цінностей, як специфічна форма правового зобов'язання, відмінна від усіх інших (моральних, релігійних і т. д.) форм зобов'язання та ціннісних форм [3, с.200; 4, с.19-21; 5, с.98-100].

Найбільш активну роль у правовій системі відіграють функції права. Вони, разом з принципами права, стали відправними структурними компонентами цієї системи [6, с.159]. Функції права поширюються на суспільні відносини; вони визначають і, водночас, визначаються соціальним призначенням права в різних сферах суспільного життя [7, с. 58]. При цьому, розрізняють функції права загальносоціальні (політична, економічна, соціальна, ідеологічна) та спеціальні (регулятивна, охоронна, установча, інформаційна). Функції права реалізуються через систему права, зокрема, через галузі, інститути, норми, договори, прецеденти, через акти застосування права, а також шляхом відповідної діяльності органів державної влади [8, с. 312-317] (в нашому випадку – через галузь адміністративного права і через діяльність апарату публічного адміністрування).

Втілення в життя ідей і вимог Конституції України вимагає принципово нового погляду на суспільну цінність адміністративного права у демократичному суспільстві [9, с.62-64].

Проблему суспільної цінності сучасного адміністративного права України (аксіологічний аспект) можна розглядати з двох визначальних позицій. Перша - пов'язана з місцем і роллю адміністративного права у вітчизняній правовій системі, друга позиція характеризується змістом основних завдань, що покладаються на цю правову галузь як на один із головних правових інструментаріїв регулювання соціально-управлінських процесів у суспільстві.

Основною сферою застосування адміністративного права є владно-управлінська діяльність, яка характеризується значними масштабами і видовою різноманітністю. Як одна з ключових галузей публічного права, адміністративне право покликано реалізовувати публічні потреби й інтереси у процесі здійснення покладених на нього регулятивних і охоронних функцій.

Регулятивна складова адміністративного права є вкрай важливою та має неабиякий потенціал як основна рушійна сила на шляху впровадження в законодавство демократичних засад правової держави. Оскільки адміністративне право як галузь, що регулює процеси державно-владного впливу на всі суспільні відносини, які регулюються нормами права, створює та забезпечує функціонування належної системи управління, то його норми проникають як в управлінські, так і не управлінські галузі права, зокрема, в фінансове, податкове, банківське, господарське, муніципальне, земельне, житлове, екологічне, сімейне, право соціального захисту тощо. Йдеться про те, що з метою забезпечення функціонування системи суспільних відносин, хоча і розділених теоретично на галузі, держава передусім має побудувати належну систему державного управління такими групами суспільних відносин. Така побудова відбувається на основі регулювання нормами адміністративного права.

Щодо основних завдань, які виконує в сучасному суспільстві адміністративне право, можна беззаперечно наголосити, що втілення принципів Конституції щодо соціальної спрямованості української держави можливе переважно за допомогою норм адміністративного права, оскільки саме вони регулюють організацію та діяльність апарату державного управління (публічного адміністрування).

Література

1. Петінова О.Б. Проблема цінності в філософії//Культура народів Причорномор'я. — 2002. — N36. — С. 183-188;

2. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О.Г.Данильяна. - Харків: Право, 2009. - 208 с.
3. Неновски Н. Право и ценности: Пер. с болг. - М.: Прогресс, 1987. - 245 с.
4. Разметаєва Ю.С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства : монографія / Ю. С. Разметаєва. – Х. : Финарт, 2013. – 196 с.
5. Циппеліус Р. Філософія права : підручник : пер. з нім. / Р. Циппеліус. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.
6. Авер'янов В. Б. Шляхи формування нової доктрини українського адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Правова держава : щорічник наук. праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2006. — Вип. 17. — С. 159.
7. В.С. Ковальський Функції права: ціннісний та сутнісний виміри//Науково-практичний юридичний журнал «Альманах права. Основоположні принципи права як його ціннісні виміри».-Вип.3.-К., 2002.-С.58-61
8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. — К.: Українська енциклопедія, 2004. — Т. 6: Т-Я. — 768 с.
9. Виконавча влада і адміністративне право /За заг. ред. В.Б. Авер'янова. — К.: Видавничий Дім "Ін-Юре", 2002. — 668 с.